

Những Kỷ Niệm Khó Quên

Nguyễn Thị Ngọc Hạnh

Thường những việc vui buồn, thăng trầm trong cuộc sống sẽ nhạt nhòa, phai pha theo thời gian năm tháng. It ai vương vấn, nhớ mãi chuyện ngày xưa. Nhưng cũng có những việc dù năm dài tháng rộng vẫn nằm nguyên trong trí nhớ, không xóa bỏ được. Riêng tôi hình ảnh gầy gò xanh xao của nhà tôi và các tù nhân khác lúc đi thăm anh lần đầu tiên ở trại cải tạo hầy còn đậm nét dù việc xảy ra hơn 20 năm. Năm ấy chánh quyền ra lệnh các sĩ quan, công chức cao cấp tập trung học tập cho biết đường lối, nếp sống mới.... Nhà tôi là sĩ quan biệt phái nên tuân theo lệnh nhà nước, chuẩn bị hành lý đi học tập 10 ngày. Tôi sắp xếp hành trang cho nhà tôi, một ít quần áo, thức ăn loại có thể để lâu được. Tôi để vào, anh lấy bớt ra, bảo chỉ 10 ngày, không cần mang theo nhiều. Tôi theo anh đến trình diện tận trường Tabert Saigon. Sĩ quan Cộng Hòa và gia đình đứng nhón nháo, lớp trong nhà, lớp ngoài đường, tay trong tay, nhìn nhau bin rịn không muốn chia xa. Công an mặc sắc phục đứng rải rác đó đây.

Nhà tôi đi rồi các con buồn hiu, không đùa giỡn như trước. Đến buổi cơm mẹ con nhìn nhau, như no ngang, thức ăn nghẹn ở cổ. Chị bé giúp việc cho chúng tôi 14 năm đã nghỉ từ đầu tháng. Lương giáo chức chúng tôi không nuôi nổi người làm, mà cũng không dám nuôi. Nghe đồn miền Bắc không ai nuôi người giúp việc vì sẽ gặp lắm chuyện rắc rối. Chị bảo “cho cháu ở lại với cậu mợ và các em, cháu không lấy tiền công...” tôi thấy thương lắm nhưng cũng phải để chị đi.

Mười ngày trôi qua, lại đến 1 tháng, rồi 2,3 tháng... chẳng thấy tin tức gì, các vợ tù nhân cải tạo ruột gan teo tóp. Trường Taberd chỉ là nơi tập trung. Ban đêm hàng chục xe nhà binh bố phủ bít bùng chở họ đến nơi nào không ai biết. Các bà tìm nhau hỏi thăm, mặt mày ngơ ngác, héo hon. Người có con mọn chỉ sống nhờ lương chồng càng khổ hơn nữa. Bạn bè cùng cảnh ngộ nhìn nhau chảy nước mắt. Mới bị đổi tiền, ai cũng xơ xác như nhau. Vật dụng trong nhà từ từ “ra đi không trở lại “. Chợ trời đông nget người là người, bán đủ mọi mặt hàng, quần áo, tivi, nồi niêu soong chảo, chai,lọ, xe đạp, máy hát... Kể đứng người ngồi, chen chúc, nhón nháo, nhếch nhác giống như cảnh nước Nga thời kỳ dân chúng lật đổ Nga Hoàng trong các phim ảnh.

Tôi vẫn đi dạy dù lương giáo chức được điều chỉnh lại còn rất thấp nhưng nếu không dạy sẽ không có hộ khẩu, bị đưa đi kinh tế mới không có trường cho con học, tối tối nghe đé hợp ca, chuột rần diển hành. Điều này do bạn bè chuyền tai nhau nhưng đủ sức thuyết phục, làm mọi người hãi hùng... Các học sinh tôi ngoài giờ học chữ còn học đan nón, vót tre trúc để làm màn tre trúc xuất khẩu, làm thủy lợi, trồng rau, trồng chuối trong sân trường...Tôi cũng học vót tre, đan nón... cùng với các em.

Bảy tháng sau ngày trình diện, nhà tôi gửi thư về cho biết nhà nước cho phép gửi quà với trọng lượng ấn định ghi trong thư... Bưu điện mở cửa trong giờ tôi đi dạy, lúc tôi về thì bưu điện đã đóng cửa. Cũng may có người em họ xưa là trưởng ty, nay thất nghiệp, em đem quà ra bưu điện sắp hàng với hàng trăm gia đình tù nhân khác chờ đến lượt mình gửi quà đi. Có lẽ quần áo nhà tôi đã tả tơi sau mấy tháng lao động.

Tôi dạy Trung học đệ II cấp. Phần lớn nữ giáo chức trong trường có chồng đi cải tạo. Cô Cúc đồng nghiệp trẻ mới đổi về trường ít lâu, con mới 2 tuổi., chồng đã đi học tập. Lúc đi dạy cô đem con gửi, hết giờ đón con về. Chị giúp việc cô cho nghỉ từ khi đổi đời, căn nhà lầu 2 tầng rộng mênh mông của mẹ chồng cho nay chỉ còn 2 mẹ con cư ngụ, dia đình ở xa, chung quanh chỉ còn bạn bè, đồng nghiệp. Tầng trên có chút ít đồ đạc, tầng dưới trống từ trước ra sau, bàn ghế vật dụng cô bán dần, đề đi chợ và đi thăm chồng. Cứ đầu tháng vào giờ giải lao cô nhắc tôi chuẩn bị hồ sơ để nộp đơn. Bao giờ trong cặp 2 chị em ngoài sách, tập để dạy học còn có đơn, giấy tờ phường khóm chứng nhận để xin chồng được tự do. Nếu trong 1 tháng không có tin tức gì là xem như đơn đã bị vớt vào sọt rác, tất cả giấy tờ hồ sơ nộp lại như lúc đầu..

Tuy có con mọn nhưng Cúc vẫn đi làm thủy lợi như các nhân viên khác. Nhà tôi ở quận nhất, nhà Cúc ở bến Chương Dương, địa điểm thủy lợi ở xa tít bên kia bên đò Thủ Thiêm, ngoại ô thành phố. Chúng tôi phải có mặt ở địa điểm thủy lợi vào 6 giờ sáng để làm việc cho mát. Phương tiện di chuyển lúc ấy khó khăn, Cúc rủ tôi đến nhà ngủ để hôm sau cùng nhau đến nơi tập trung làm thủy lợi. Khi chúng tôi đến địa điểm, một số học sinh đã có mặt. Theo công tác quy định, học sinh mỗi lớp 10 đến lớp 12 phải đắp con đường cao 2m từ mặt ruộng, bề ngang từ 4-5m, bề dài 6-8m Nhìn khoảng ruộng mênh mông, nước ngập trên mắt cá chân, tôi ngao ngán nhưng ông trưởng toán mừng vì đất mềm, đỡ vất vả. Hiệu trưởng, giám học, thầy cô giáo đều tham gia công tác. Tôi bước xuống ruộng. Chân phải đặt xuống kẹt trong bùn nhão, rút được chân phải ra chân trái lại

bị kẹt trong bùn.. Là chủ nhiệm lớp, tôi có nhiệm vụ hướng dẫn học sinh hoàn tất công tác lớp mình. Nay bước đi chưa xong làm sao đào đất? Cũng may học sinh lớp 11 phần đông cao lớn. Các em giao cho tôi bình nước lạnh và mấy cái ly nhựa. Tôi có phận sự mang nước cho các em giải khát. Đào đất, đắp đường để các em lo. Các cậu giỏi lắm, hoàn thành xong phần việc lớp mình còn giúp lớp bạn để cùng về một lúc. Nếu không nhờ các em học sinh dễ thương hôm ấy chắc cô giáo bị kiểm thảo.

Khi đi tôi đi với cô Cúc, lúc về tôi về với cô Bích Hà. Chồng Hà là Luật sư nhưng tôi chẳng biết thời gian ấy anh ở đâu. Nhà chỉ có mẹ già, Bích Hà, chị vú lâu năm và 4 trẻ vi thanh niên. Trẻ bé nhất khoảng 3 tuổi. Thời trước Hà lái xe hơi đi dạy, đôi khi dùng Honda. Sau tháng 4 năm 1975, Hà đi dạy bằng xe đạp, thỉnh thoảng mới dùng xe gắn máy... Với 1 lương công nhân viên và 4 con dại nhưng lúc nào cô cũng tươi cười, tôi không bao giờ nghe Hà than khổ. Tôi thấy Hà giống người thiếu phụ trong Chinh phu ngâm:

*... Nay một thân nuôi già dạy trẻ ;
Nỗi quan hoài mang mẽ biết bao
Nhớ chàng trai mấy sương sao
Xuân từng đổi mới, đông nào còn dư....*
CPN

(Xin thưa mấy chục không sờ đến sách giáo khoa, tôi chỉ nhớ đại khái, chưa chắc đúng hoàn toàn)

Sau 1975 chương trình giáo dục đổi mới, các giáo viên sau giờ dạy phải ở lại trường soạn giáo án, làm việc đủ 8 tiếng 1 ngày. Trước kia giáo sư đệ nhị cấp dạy 16 giờ 1 tuần.. Vị nào vừa dạy lớp thì, vừa làm chủ nhiệm như cô Bích Hà chỉ dạy 14 giờ một tuần. Sau những giờ đó ai muốn dạy thêm trường tư hay làm gì thì tùy ý. Nay mọi sự thay đổi. Trường có thông lệ họp tổ các bộ môn mỗi tuần. Họp xong ai cũng về muộn. Trời tối thui, đường xá vắng tanh.. Lâu lâu có chiếc xe lam chạy qua cổng trường đã đầy khách. Tổ Pháp văn của Bích Hà xong trước, tổ Việt Văn của tôi bao giờ cũng về trễ. Dù trễ Hà luôn luôn chờ để đèo tôi về khi bằng xe gắn máy, khi bằng ...xe đạp, từ quận tư Khánh Hội về quận I Saigon, xong mới về nhà Hà ở Bà Chiểu, Gia định. Biết Bích Hà có con mọn tôi cũng sốt ruột lắm nhưng Hà không đèo về thì chẳng biết bao giờ tôi mới đến nhà, ban ngày tôi còn đi bằng 2 chuyến xe lam và chờ rất lâu, ban đêm thì vô phương... Trước kia nhà tôi đưa đón. Hà thương bạn nên “cưu mang”, đèo đi về ngày 2 lượt. Cả năm tôi mới được đổi về trường Trung Học Đệ II cấp quận I gần nhà, đi 1 chuyến xe lam là đến nơi. Bích Hà dịu dàng, nhanh nhẹn, hay giúp đỡ người khác. Ai có tâm sự chuyện trò với Hà là phiền muộn vơi đi nhiều lắm. Giáo sư Bùi Bích Hà và gs Nguyễn Trung Hối thường đứng lớp thay mỗi khi tôi đi thăm ‘nhà tôi’ ở trại cải tạo hay ở vùng quê tỉnh nhỏ miền Tây - khi được trả tự do nhà tôi phải về thôn quê, không được ở thành phố.

Nhớ lần đầu đi thăm nhà tôi nơi trại cải tạo Tây ninh. Khoảng 3 giờ sáng, chị bạn chồng là giáo chức, cùng tôi và con trai lớn 13 tuổi đã thức dậy ra xe đồ dù xe khởi hành 5 giờ. Hành khách chật như nêm, trẻ là hết chỗ. Có người phải đứng suốt từ Saigon đến Tây ninh, quàng ôm vào lòng, không có chỗ để. Đến Tây ninh các vợ tù phải đi bộ khoảng đường dài, xe không được đến gần khu cải tạo. Những hôm giấy phép cho thăm 8 giờ sáng là phải đến khu cải tạo từ chiều hôm trước, ngủ qua đêm trong chòi lá dân cất gần khu cải tạo để làm rẫy. Tuy chòi lá nhưng cũng rộng, có 2 bộ ván thô và dụng cụ làm bếp. Nền nhà là đất khô, thân nhân tù ai đến trước được nằm trên ván, ai đến sau nằm trên nền đất. Ban đêm gió lạnh thổi vi vu, tối ếch nhái, ễnh ương kêu uềnh oanh nghe thật buồn thảm, vậy mà người tù đã phải chịu đựng hàng đêm. Vất vả cả ngày nhưng các bà chỉ gặp chồng chừng một vài tiếng là chia tay. Thật là “dùng dằng nửa ở nửa đi, bước đi một bước thì quay lại nhìn...”. Tuy nhọc nhằn vì đường xá xa xôi nhưng tôi tự an ủi rằng nỗi khổ của tôi so với các người vợ phải ra tận miền Bắc thăm chồng bị đi đày ra ngoài đó thì thật chẳng thấm vào đâu,

Sau biến cố 1975, gia đình tôi có phương tiện ra nước ngoài nhưng nhà tôi thương Mẹ hơn 80 tuổi, không nỡ bỏ đi. Lúc học tập về, nhà tôi muốn rời Việt Nam bằng mọi giá dù Mẹ chồng tôi già yếu hơn trước...

Nay các đồng nghiệp phần lớn định cư ở các nước tự do. Chị Bùi Bích Hà không theo nghề dạy học mà là nhà văn, nhà báo. Cô giữ mục “Bạn gái nhỏ to” trên đài phát thanh và là Chủ nhiệm, chủ bút tờ nguyệt san “Phụ Nữ Gia Định”, con gái út cô theo nghiệp bố làm luật sư. Giáo sư Nguyễn Trung Hối nay là nhà văn, Anh định cư Hoa Kỳ. Cơm gạo xứ tự do làm ngòi bút anh trong sáng nhẹ nhàng hơn. Cô Cúc đã cùng chồng đến Hoa Kỳ. Cô có thêm con con trai thứ 2, con trai lớn Cô đang học đại học, tôi quên hỏi bạn về số phận căn phôi lâu ở bến Chương Dương. Tuy ít cơ hội gặp gỡ bạn bè nhưng tôi vẫn nhớ những ngày thứ sáu quý báu, các bạn thay tôi đứng lớp để tôi đi thăm nhà tôi.

Kết:

Mỗi năm gần đến tháng 4, khi công đồng, báo chí từng bừng kỷ niệm ngày tháng thương đau đã đưa đẩy hàng triệu dân Việt nam rời khỏi quê hương, tôi bâng khuâng nhớ họ hàng, nhớ quê nhà, nhớ ngôi nhà xưa và vườn cây ăn trái trĩu quả của ngoại. Hôm nay theo gợi ý nhà báo và cũng để cảm ơn các đồng nghiệp, bạn bè thân mến đã giúp đỡ tinh thần hay vật chất, an ủi những năm tôi làm than, cơ cực, tôi ghi lại những việc đã qua. Tôi cảm ơn giáo sư Bùi Bích Hà nhiều lắm, cầu mong bạn nhiều sức khỏe và hạnh phúc. Tôi cũng cảm ơn các em học sinh thân yêu đã học hành tử tế, giúp tôi trong các công tác lao động thủy lợi. Tôi cầu nguyện cho các em học sinh tuổi còn trẻ đã bỏ mình chiến trường Campuchia hay chết thảm trong biển cả mênh mông...

Nhờ đại gia đình, bạn tốt, con ngoan và các học sinh thân yêu giúp tôi thêm nghị lực vượt qua những khó khăn... Tôi đã thành người vô sản chuyên chính. Ruộng vườn, nhà cửa ông bà để lại, tôi không còn làm chủ nữa. Đến xứ người với bàn tay trắng chúng tôi làm lại cuộc đời từ đầu nhưng nghĩ lại cũng còn may mắn hơn đồng bào di cư từ miền Bắc. Các vị ấy di cư đến 2 lần. Tôi thành thật cầu mong các bà vợ gia đình cải tạo quên đi quá khứ nhọc nhằn đầy lo âu, sợ hãi, sống bình an, hướng về tương lai tươi sáng hơn. Tôi cũng ước ao và cầu mong thật nhiều sao cho nước nhà an lạc, thái bình, dân chúng ấm no, thương yêu đùm bọc nhau như truyền thống dân tộc Việt Nam từ ngàn xưa.....

Ngày 28 tháng 3 năm 2000
Ngọc Hạnh